

העיתונות

אחרי מילחמת יום-הכיפורים הזמינה אותי אגודת-העיתונאים הירושלמית להשתתף בסמפוזיון על הנושא: "תפקוד העיתונות במחלוקת".

הבעיה בו דיעה נחרצת: העיתונות אשר מה באסון יום-הכיפורים יותר מאשר הפוליטיקאים ויותר מאשר הגנרלים. מכל השלוחות הממסד, היא השלוחה האחראית ביותר לאסון.

נחלי הים והדמועות, שנשפכו בשדות-הקרב, היו המשך ישיר לנחלי הדין שנשפכו לתוך מכשירי הדפוס, ולנחלי המילים שנשפכו מתוך מקדמי הטלוויזיה והרדיו.

כי במשך שש השנים הגורליות שבין שתי המלחמות מילאה העיתונות את תפקיד הנווט בספינת-השוטים של המדינה. היא סיפרה מדי יום לקוראיה ולצופיה שהמצב נהדר, שאין מה לדאוג, שכוחה של ישראל גדל והולך.

המפה שציירה עליידי העיתונות הרג את ישראל כמעצמה עולמית כבירה, החולשת על מושבה בשם ארצות-הברית. היכולה ללעוג לברית-המועצות הסרת-האונים ולזלזל במדינות-ערב העליונות ולצבאותיהן המגוחכים.

אלכומי-הניצחון של ששת-הימים היו תופעה חריגה-מית. ואילו העיתונות היתה אכזבם-נייחון יומיומי.

היא שהפכה אכזב-גנרל כושל וחסרי-אחריות לאליל ביטחוני ומדיני. היא שהעניקה הזכמה עלי-אנשית לפוליטיקאים זקנה ופרימיטיבית. היא שתיארה בצבעים לזהטים את עליונותו המוחלטת של צה"ל. מה יכזו הפוליטיקאים המיסתנים ועשות? הם קראו את העיתונים ככה כוחריהם. הם רצו למי צוא חן בעיניהם, להופיע ככריזות, להיראות על האקרון.

גנרל-פוליטיקאי אמר שצה"ל יכול להגיע תוך שבוע לבגדאד ולאלג'יר, וזכה בתשואות רעמות מעל עמודי העיתונים. גנרל-פוליטיקאי אחר אמר שאין חשש שי תפרוץ מלחמה בעשר השנים הבאות, והעיתונות מחאה כפיים.

כל ידיעה שכיבה להעיב על הישימה, נרחקה לסינה. תחזיות מזג-האוויר שניכאו את התקוות תו שד הוריקאן קמלני, ננזו. ספינת-השוטים העליונה המשיכה ברריכה, עד שהים סכיכה הפך תופת.

אם עסקו העיתונאים בשיפת-מוח ודוגי? בודאי לא. הם היו בעצמם שטופי-מוח. הם כתבו מה שכתבו מפני שהאמינו בכך, והם האמינו מפני שהם קראו מה שהם כתבו.

זהו מעגל-סגור, מעין תהדוק מתמיד של שטיפת-מוח-עצמית.

היו כמה עיתונאים, מן האחראים למרדל, שנתקפו חרטה ומיקוה ואמיתית למרדאה התוצאות. הם היכו על חטא, כתבו וידידים פומביים, התייסרו והתלבטו. רר במ חזרו כעבור זמן לסורס. הזמן הוא גדול המרפאים. הוא מרפא גם את המצפון. אך מרבית העיתונאים אף לא חשד בלבטים אלה. אותם הכתבים השודרנים, שאך אתמול תיארו את המצב בצבעים ורודים, תקפו בשפיץ-קצף את הפוליטיקאים והאלופים שהאמינו להם. האליל של אתמול הפך הקברן של היום. העיתונאים כתבו ודיברו את ההיפך ממה שכתבו ואמרו אתמול, אך באותו ביטחון-עצמי עליאי. הם שכחו הרבה, אך לא למרדל.

במשך כמה שנים יצרה העיתונות אופינה הפוכה. הכל רע. אנחנו חלשים. האמריקנים יכפו עלינו שלום נוראי. אין מניעה. הכל מידרדר.

עד שבה המהפך המפורסם של מאי 1977. באנחה של הקלה אינסופית נטשה העיתונות את תפקידו של איוב. היא חזרה

רה לקדמותה — בנפש הפצה, בלב עליו, בחיוך של איוולת.

ספינת-השוטים, שהיתה תקועה על שירטון, השתחררה ויצאה ל"הפלגה חדשה.

אשר הגיע מנחם בגין לשליטון, תיוש-דיברו על סכנת ה"גליכשאלטונג" של כלי-התיקשורת.

זוהי מילה גרמנית אימה, הלוקחה ממי-לון הרייך השלישי, פירושה המילולי: לחבר את הכל לזרם אחד.

ממשלת הרייך אמרה לעיתונאים, בתיודך יומי, מה לכתוב, מי שלא כתב מה שנאמר לו, מצא את עצמו במחנה-ריכוז ומקומו נתפס עליידי עיתונאי נאמן יותר.

כל העיתונים וכל תחנות-הרדיו היו מחוברים לזרם אחד. די היה בלחיצה אחת על הכפתור ב"מיניסטריון לתעמולה ולהסברה עממית", של ה"דר" יוזף גבלס, וכל כלי-התיקשורת פצחו בניגונה אחידה, ב"הארמוניה גמורה.

הכל טוב, הכל יפה, השמיים כהירים והים רגוע. ספינת-השוטים מפליגה להנאתה. תיזמורת העיר תונאים מנגנת ברחבת-הריקודים בטרקזין.

כוד מישחו לטעון כי זוהי תמונה מוגזמת, מעוותת.

אחרי הכל, בכל עיתון יש כותבי-אמריים ובעלי-טורים, ואחדים מהם מזהירים מפני אשליות. הם מנתחים את המציאות במאמרים ארוכים ומלומדים, ומגיעים למסקנה שהמצב אינו כולו ורוד, שיש סכנות מטרומות, שעלול להיות עימות וכו'. זה נכון. כל עיתון המכבד את עצמו מחזיק בעמודיו דהקתי-אילובי. זוהי "המאפיה השמאלנית" המפורסמת, המזהירה את המדינה מפני הימין. אם אינם משיעים, הרי זו אשמתם. אין לבוא בטענות אל העיתון, או אל מנהל ה"רדיו או הטלוויזיה.

מי שטוען כך בתוסידב, אינו

יוס-הכיפורים: נהרות הדין גרמו לנהרות של דם

לא היתה צנוורה. לא היה בה צורך.

מי שחשש כי יקום מישטר כזה בישר ראל של הליכוד, טעה. שום ראשים לא נערפו. כל העורכים נשאר במקומם. ממסך הטלוויזיה מחייכים אלינו אותם ה"פרצופים הנחמדים, ברדיו מדברים אלינו אותם הקולות המוכרים. מי שכתב אתמול, ממשיך לכתוב היום.

אין Gleichschaltung, אך כאורה פלא התוצאה היא אותה התוצאה בדיוק. התיזמורת מנגנת מנגינה אחידה.

יש שפותח היום עיתון כלשהו, או מאזין לטלוויזיה או לרדיו, יודע שד המצב מצויין, ושהוא הולך ומשתפר מדי יום.

עימות עם ארצות-הברית? שטויות, יש "שדר לבני". יש "שיחות מצוינות". יש "יחסים קרובים ועמוקים". יש "מחויבות" ניצחית.

קארטר מהווה בעייה? לא לדאוג. כמו האדם בהלצה האכזרית, שהוצא-להורג ב"תליה", הוא מפרפר קצת בהתחלה, אך מייד יתרגל ויירגע. קארטר תלוי ביהודים, והיהודים משרתים את ישראל. ב"רית-המועצות? לשכוח אותה. היא לא רצינית. וחוזי מזה היא עומדת להיכנע לקסמיו של בגין. רומניה הקומוניסטית כבר הומינה אותו אליה ברוב כבוד. הערבים? אין בעיות. המחבלים גמורים. העניין הפלסטיני עומד לרדת מעל ה"פרק, מחפשים רק את הנוסחה הנכונה כדי לקברו בכבוד. צבאות-ערב אינם שווים כלום. צה"ל מתעצם בממדים שלא ידענו כמותם.

כותרות אפשריות לאותה ידיעה עצמה. אך בעיני הקורא, זה דבר היפוכו. מעשרה קבין של השפעה שניתה נו לעיתונות, וצ קבין טמונים בי עמודי-החדשות. כל כותבי-המאמרים ובעלי-המורים צריכים להתייחס בקעשירות של קב.

עמודי-החדשות יוצרים את תמונת-עולמי מו של הקורא. את הנוף שהוא רואה לפי גי. שום מאמר אינו יכול לשנות גוף זה. בניגוד לחדשות, נקראים המאמרים במידה של ביקורת הסתייגות אינסטינקטיבית. ה"קורא יודע שמישהו רוצה למכור לו משהו. המוח פועל.

אם המאמר סותר את הנוף ה"אובייקטיבי", המצטייר בעמודי החדשות, נדחה המאמר. הוא יכול לשמש רק אליבי לעורך. בבחינת: הנה, אצלנו באות לידי ביטוי כל הדיעות, אפילו דיעות מטורפות של אנשים מצחיקים, שאינם מכירים בעובדות.

אתו המצב קיים בטלוויזיה וברדיו. מהדורות החדשות הן העיקר. השאר מפל.

אומנם, מדי פעם מביאים חבורה של פרופסורים ועסקנים, בדרך-כלל אנשים באנאליים בעלי דיעות באנאליות, המגלים שיחה מלומדת, המאזין, שלא סובב את הכפתור בראשית הוויכוח, מגיע ב"סופו למסקנה שכולם נחמדים וכולם צודקים, ושוכח מכל העניין.

חשובות העובדות. את העובדות ניתן לראות במהדורות-החדשות המוצגות, ל"מוע ברדיו מפי בעלי-הדבר.

לא יעדה עני דעת האזרח כי היטלוויזיה היא המחליטה מה לצבם ומה לא, וכך היא קובעת מה קרה ומה לא קרה.

הצופה רואה רק סלקציה קטנטנה של ידיעות, לסלקציה זו יש מגמה. ואם המדגמה בלתי-מודעת, הריהי מסוכנת יותר מאשר מגמה מודעת.

ה יקובו עורכי החדשות בעיתונות, בטלוויזיה וברדיו, וישענו בעם: מה אתה רוצה מאיתנו? מה אנחנו אישמים? הממשלה יוצרת את מרבית החדשות. שריה גואמים. ראשי-הממשלה פועל, "מקור רות מדיניים" מסבירים. כל אירוע כזה הוא "ידיעה", הוא "עובדה". אנחנו רק ממלאים את תפקידנו. אנחנו מפרסמים את העובדות, מובן שמאז שהגיע הליכוד לשלטון, רוב הידיעות, הפעולות, ההתייבאויות, ההערכות, הן של הליכוד. מה גם שהאופוזיציה משותקת.

לכאורה, ממלאים העיתונאים את תפקידם — הם מועלים בו. העיתונאי היוב למסור את היאמת. אבל האמת אינה כלולה רק באירועים שעדי פני השטח. אלה יכולים לסלק את האמת.

האמת טמונה בקשר שבין אירועים אלה ובין המציאות. "ידיעות", מפוכדקות או אף אמיתיות, שהן פרי התעמולה הממשלתית, מבלי לתת מישקל לידיעות המפריכות אותן, ללא איוון של מיקום וכותרת, ללא ניסיון ליצור תמונה המתקרבת למציאות — אין זו עיתונות. זוהי עיתונות.

ככן, אין Gleichschaltung. ב"וודאי שאין.

יש משהו גרוע הרבה יותר. אחי"רות מניחטת של עיתונות, "חופשיות", כתובה ומשודרת, המצוירת ויפיום תמונה כוזבת לחלוטין של הנוף.

במדינה טוטאלטרית למד האזרח הניבון לקרוא גם את החדשות בעיתונות המודרכת במידה של הסתייגות ואי-אמון. הוא יוצר לעצמו חסינות. אך כשיש עיתונות כליכך חופשית, הוא עומד מולה חסרי-אונים.

עתה דומים מדיה-התיקשורת שלנו לביזנטין שהיה תלוי בטרקזין. לזו אוניית-הפאר "טיטאניק", מוגה-האוויר מצויין, הכל בסדר, לי נוסעים מוכתחת הפלגה נעימה וחפרת-תקנות באונייה שאינה מפוגרת, כמובן, לטובע.